

Obr. 18. Brno, Nové Sady. Novověké nálezy z odpadní jímky. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 18. Brno, Nové Sady. Modern-period finds from the cesspit. Photo by Archaia Brno.

Summary

A rescue archaeological excavation in Nové Sady Street (Staré Brno cadastral area, Brno-City District) conducted during the construction project 'Brno, Nové Sady – Centropolis and Titanium X' (Fig. 16–18) revealed a previously unknown riverbed, probably a side channel of the River Svratka, which disappeared during the 15th century. Through this area, the Nové Sady Brook flowed at least until the beginning of the 19th century. The earliest evidence of settlement activities dates from the late 15th century, though the area was used more intensively only from the 16th century onwards. The residential buildings were located outside the excavated site, so the investigation primarily documented the economic facilities of the local homesteads, represented by wells, refuse pits, timber-lined cisterns, lime pits, small furnaces, and other features of less certain function.

Lenka Sedláčková

Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Ul. Pekařská, Úvoz, parc. č. 17, 944, 958/1, 1752/1, 1757/1.

Středověk, novověk. Město. Skupina/síť sond. Záchraný výzkum.

Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1911119N, 16.5965650E

Archeologický výzkum byl vyvolán zemními pracemi spojenými s pokládkou plynovodu a teplovodu v areálu Fakultní nemocnice u sv. Anny a v prostoru Pekařské ulice a Úvozu (obr. 19). Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A72/2024), terénní část výzkumu se uskutečnila od června do října 2024.

Archeologický výzkum, ač byl silně limitován svým rozsahem, přinesl nakonec poměrně důležité poznatky. Vyzdvihnout lze především informační přínos ke skladbě archeologických

Obr. 19. Brno, ulice Pekařská, Úvoz. Černými liniemi jsou vyznačeny sledované výkopy. Barevně podkreslen plán z roku 1885 (uložen v Archivu města Brna – fond U9, signatura K42). Grafika Archaia Brno z. ú.

Fig. 19. Brno, Pekařská and Úvoz streets. Investigated trenches are marked with black lines. The background shows an 1885 plan (stored in the Brno City Archive – collection U9, number K42). Graphics by Archaia Brno.

terénů v prostoru, který byl obtočen meandrem svrateckého náhonu; procházela jím komunikace, jež skrze most navazovala na Pekařskou ulici a v opačném směru pokračovala přes Staré Brno k řece Svatce, po jejímž překonání se změnila v dálkovou cestu směrem na jih. Ověřen byl dobrý stav zachování zdí asanované zástavby, včetně středověkých konstrukcí. Do budoucna by všem zemním zásahům v daném prostoru měla být věnována zvýšená archeologická pozornost, poněvadž archeologické situace se zde nacházejí ihned pod úrovní konstrukčních vrstev komunikace. Na dvou místech (při severozápadním nároží Pekařská č. p. 1 a při jihozápadním nároží budovy H v nemocničním areálu) se podařilo upřesnit průběh svrateckého náhonu, respektive vyznění jeho levého břehu (Zůbek 2024).

Literatura

Zůbek, A. 2024: *Brno – areál FNUSA + Pekařská, Úvoz, plynovod.*

Rkp. nálezové zprávy, č. akce A72/2024. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

An archaeological excavation was carried out in connection with the installation of gas and heating pipelines in the grounds of St Anne's University Hospital and in the area of Pekařská and Úvoz streets (Staré Brno cadastral area, Brno-City District; Fig. 19). The investigation confirmed that the remains of old masonry and medieval structures were preserved in good condition. This area was formerly enclosed by a meander of the Svatka mill race, with a road passing through it that continued via a bridge to Pekařská Street. In two locations, it was possible to refine the course of the Svatka mill race, in particular, the structural reinforcement of its left bank.

Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Ul. Rybářská, parc. č. 826/1, 902/1.

Industriální období. Městský dům, kanál/náhon. Vertikální řez.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1882667N, 16.5907372E

V průběhu rekonstrukce plynovodu, ke které došlo v roce 2024 v Brně na Rybářské ulici u Mendlova náměstí, byly ve stěnách výkopu dokumentovány čtyři profily s archeologickými situacemi. V profilech P 01 a P 02 bylo rozpoznáno několik fází základového zdíva dvou domů, které v dotčeném prostoru stávaly od 18. století. Ve zbylých dvou profilech byly zachyceny betonové zdi svrateckého mlýnského náhonu, který tudy protékal, a po jehož břehu vedla Rybářská ulice až na Mendlovo náměstí. Do vzhledu celého prostoru pak zasáhla výstavba Veletržní ulice a nových panelových domů v 1. polovině 60. let 20. století, kvůli níž došlo k zasypaní náhonu a demolici zástavby při Rybářské ulici.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

In 2024, a rescue excavation in Rybářská Street (Staré Brno cadastral area, Brno-City District) revealed the foundations of a house and masonry of the mill race, dated to the 18th–20th centuries.

Jiří Zubalík

Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)

Ul. Vídeňská č. p. 429.

Mladohradištní období (RS4), vrcholný středověk – novověk. Sídliště.

Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasné Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.185597N, 16.595432E; 49.185537N, 16.595440E; 49.185610N, 16.595720E; 49.185529N, 16.595715E

V rámci druhé etapy projektu „Dostavba areálu Milosrdných bratří“ bylo prozkoumáno rozšíření stavební plochy směrem na jihozápad (obr. 20). Výzkum probíhal v červnu 2024. Na rozdíl od předchozích etap byla zkoumaná situace mírně odlišná. Archeologické situace z raného a vrcholného středověku se podařilo doložit pouze ve východní části plochy. V západní části se středověké situace vyskytovaly jen sporadicky. Tento fakt může být zapříčiněn mohutnou koncentrací novověkých objektů a recentních zásahů, nabízí se však i možnost, že v tomto prostoru probíhala původní komunikace, přesunutá později do dnešní ulice Vídeňské. Osídlení se tedy v průběhu staletí posouvalo směrem na západ až k dnešní ulici Vídeňské. Na tuto tezi navazuje i objev mladohradištní cesty, která byla zachycena již v průběhu první etapy výzkumu. Jak bylo zmíněno v předchozí nálezové zprávě, komunikace v průběhu 13. století zanikla (Bučo 2022, 115). V inventáři se kromě běžných keramických zlomků podařilo identifikovat i zlomek zásobnice, který byl druhotně použit jako kadlub. Sloužil pravděpodobně k odlévání skleněných výrobků. Osídlení 13. století je podobné jako u předešlé etapy výzkumu zastoupeno velmi slabě, prokazatelně můžeme do toho období datovat pouze jeden objekt. Rozvoj osídlení pravděpodobně nastal až ve 14. a 15. století. Majoritní část archeologických situací na zkoumané ploše je možné zařadit do novověku. Parcela byla v tomto období pravděpodobně hojně využívána. Na konci 18. století dochází k výstavbě přímo u ulice Vídeňské. Na katastrální mapě z roku 1787 je na rozdíl od sousedních parcel vyznačena budova mimo uliční čáru v zázemí parcely. Odlišnou situaci pozorujeme na tzv. císařském otisku mapy stabilního katastru z roku 1825, kde již budova stojí přímo na hranici ulice a tvoří souvislou řadu spolu s ostatními stavbami. I když se nedochovaly pozůstatky těchto staveb, jelikož jejich základy byly zničeny mladšími recentními zásahy, zachovaly se relikt podzemních prostor.

Literatura

Bučo, M. 2022: *Nálezová zpráva o provedení záchranného zjišťovacího archeologického výzkumu při chystané stavbě „Dostavba areálu Milosrdných bratří“.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. M-TX-202400117.

Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú. DOI: 10.60585/M-TX-202400117.

Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-202400117>.

Summary

In 2024, a rescue archaeological excavation was carried out in the grounds of the Milosrdných bratří Hospital in Vídeňská Street (Štýřice cadastral area, Brno City District; Fig. 20). The fieldwork revealed settlement activities from the Late Hillfort period through to late modern contexts. The excavation followed up on the previous stage from 2019. The main settlement area comprised an economic-production complex from the Late Hillfort period, which in this location was heavily disturbed by features from the Late Middle Ages to the Modern period.

Michal Bučo